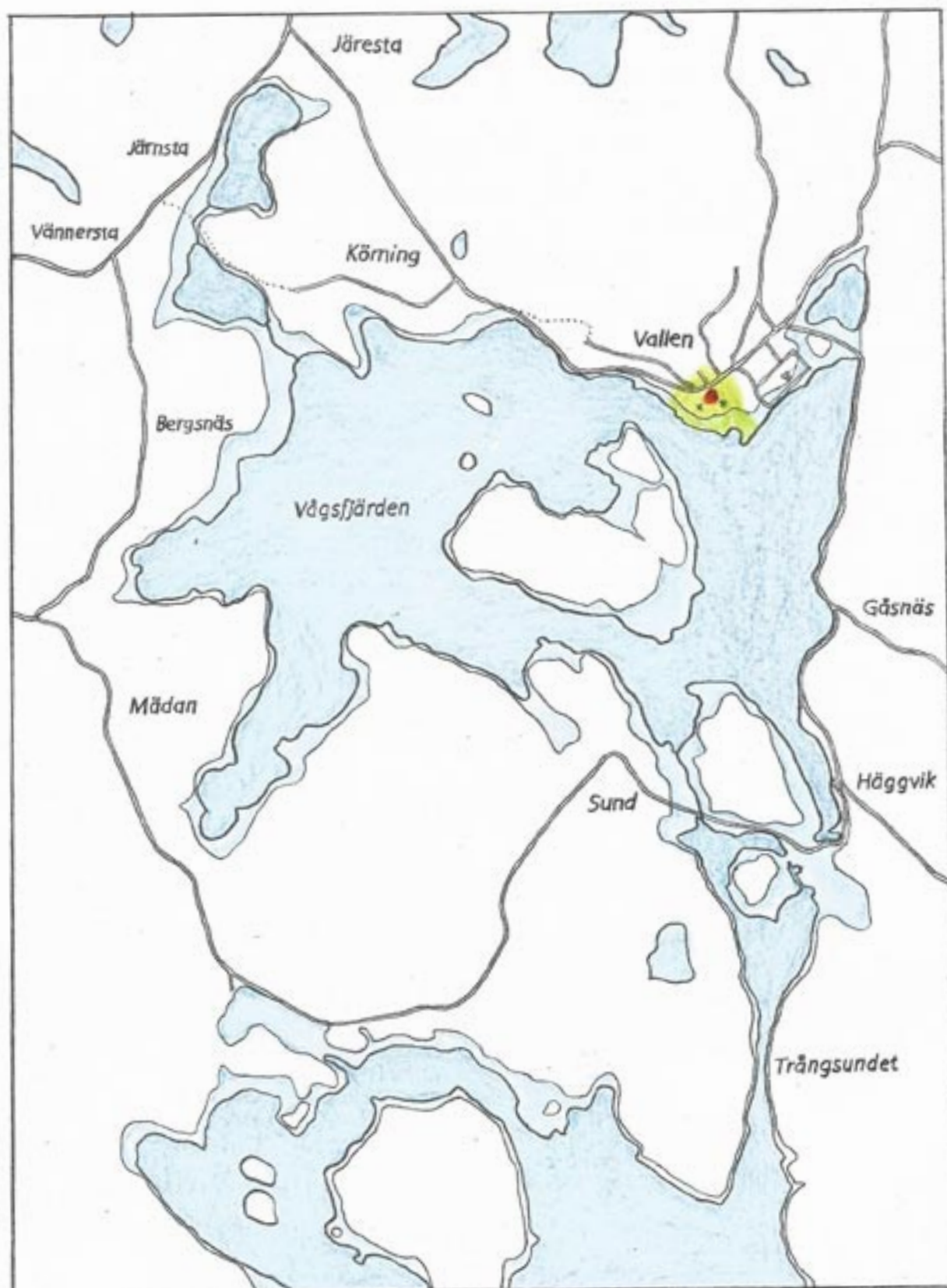

Nordingrå gamla kyrka

1000 års historia

Lars Högberg 2016

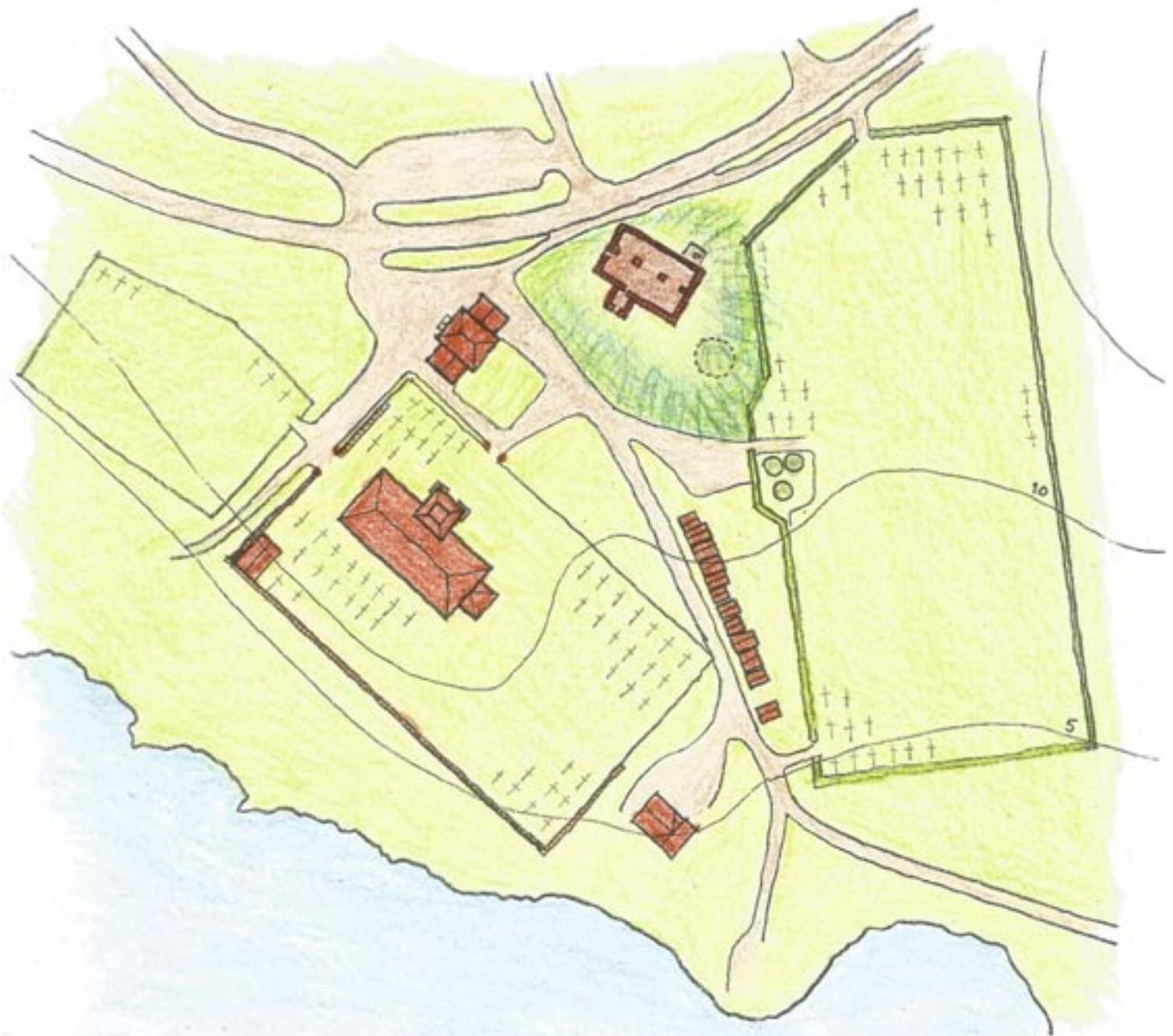

Vågsfjärden idag och för 1000 år sedan

Vågsfjärden är idag en insjö och runt den samlar sig Nordingrås centralbygd. Mitt i den bygden ligger Nordingråvallen med kyrka, skola, sporthall, bibliotek och handelscentrum.

För 1000 år sedan var havsnivån 8 m högre och Vågsfjärden var en havsvik som nåddes via Trångsundet och Sund. Viken nådde då ända in till Vännerstasundet och Järestaviken. Många av byarna runt Vågsfjärden var redan då bebodda, vilket visas av de många vikingatida gravhögarna. Också Nordingråvallen var platsen för en vikingagård. Enligt sägnen hette den gården Våge och havsviken fick därför namnet Vågsfjärden. Våge gård var troligen Nordingrås centrum för makt, kult och ting. Den platsen utvecklades sedan till den första kristna kyrkplatsen.

Nordingrå kyrkplats idag

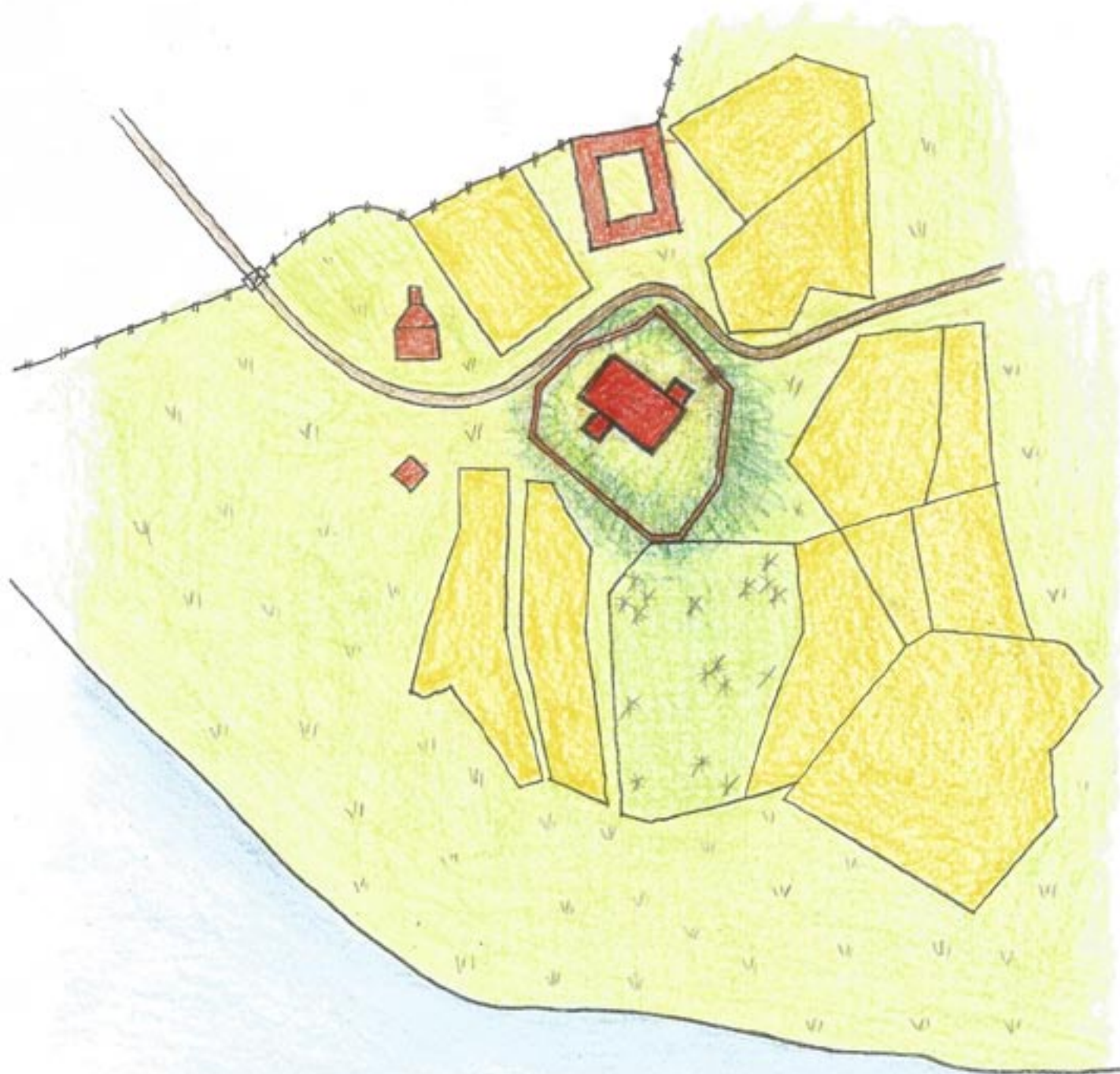
Nordingråvallen är den centrala platsen i Nordingrå med en kulturell kontinuitet under 1000 år. Idag ligger kyrkan vid Vågsfjärdens strand, en av de vackraste kyrkplatserna i landet och med en unikt vacker kyrkobyggnad med tornet placerat på ena långsidan. Här finns också 12 kyrkstallar bevarade på den ursprungliga platsen. Den monumentala medeltida kyrkoruinen med en mycket spännande historia har grävts ut och rekonstruerats. Slutligen finns också 3 eller 4 gravhögar kvar från vikingatiden invid kyrkogården.

Nordingrå kyrkplats för 1000 år sedan

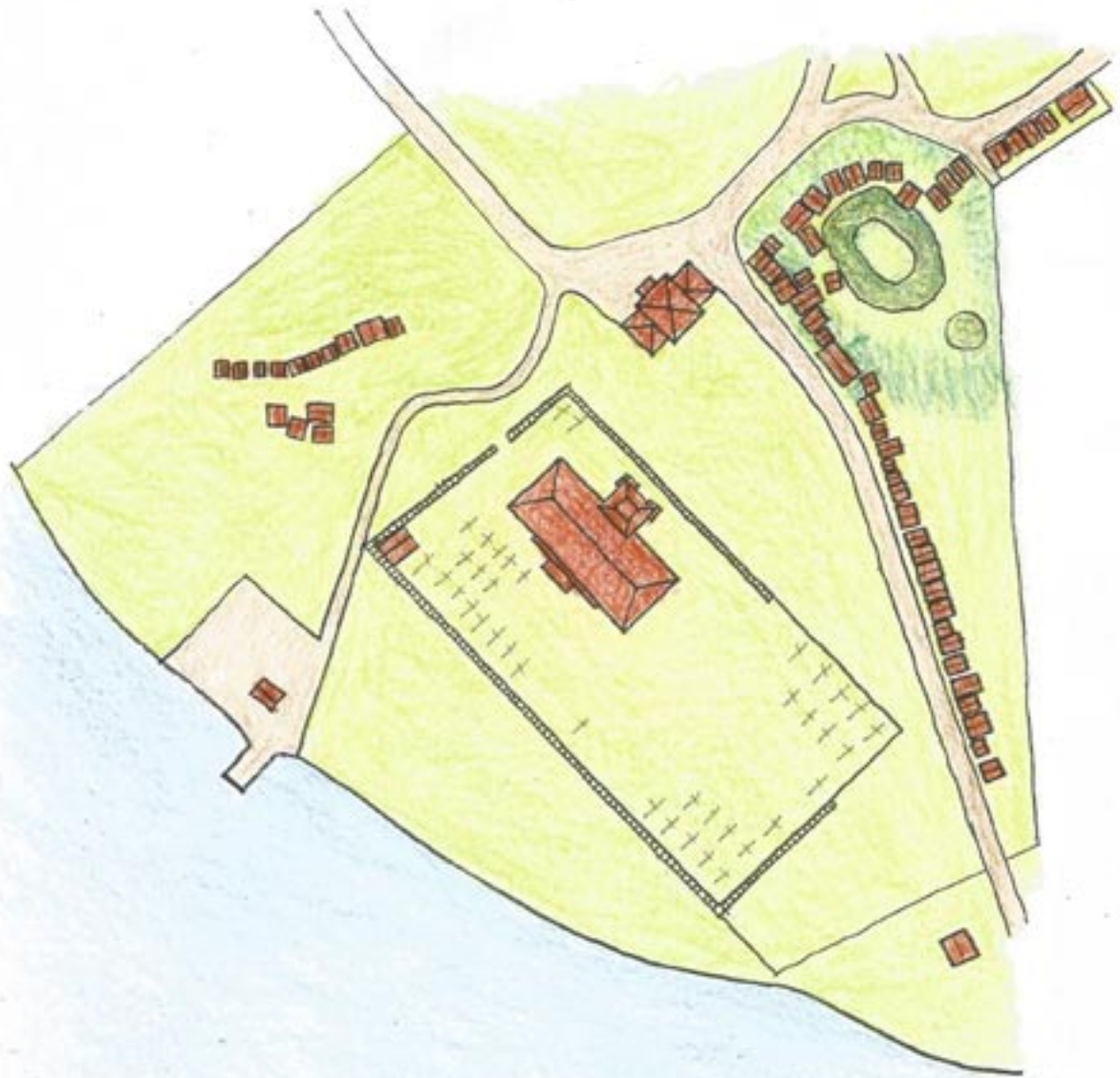
Så här kan kyrkplatsen ha sett ut år 1050. Havsytan är 8 m högre än idag. På platsen ligger en vikingagård, Våge. Gårdens långhus omges av åkertegar, slättermarker och skogsbete för djuren. Vid stranden ligger drakskeppet. I sluttningen ligger gravhögarna över gårdens tidigare generationer. På den lilla kullen är kult- och tingsplatsen. Ett stort träd minner om offerceremonierna till Njord. Nu står här en liten kristen träkyrka. Hövdingen i Våge är den förste i bygden att anamma den nya religionen. Det är i regel bygdehövdingarna som först anpassar sin tro till den rådande trosuppfattningen i Europa.

Nordingrå kyrkplats år 1701

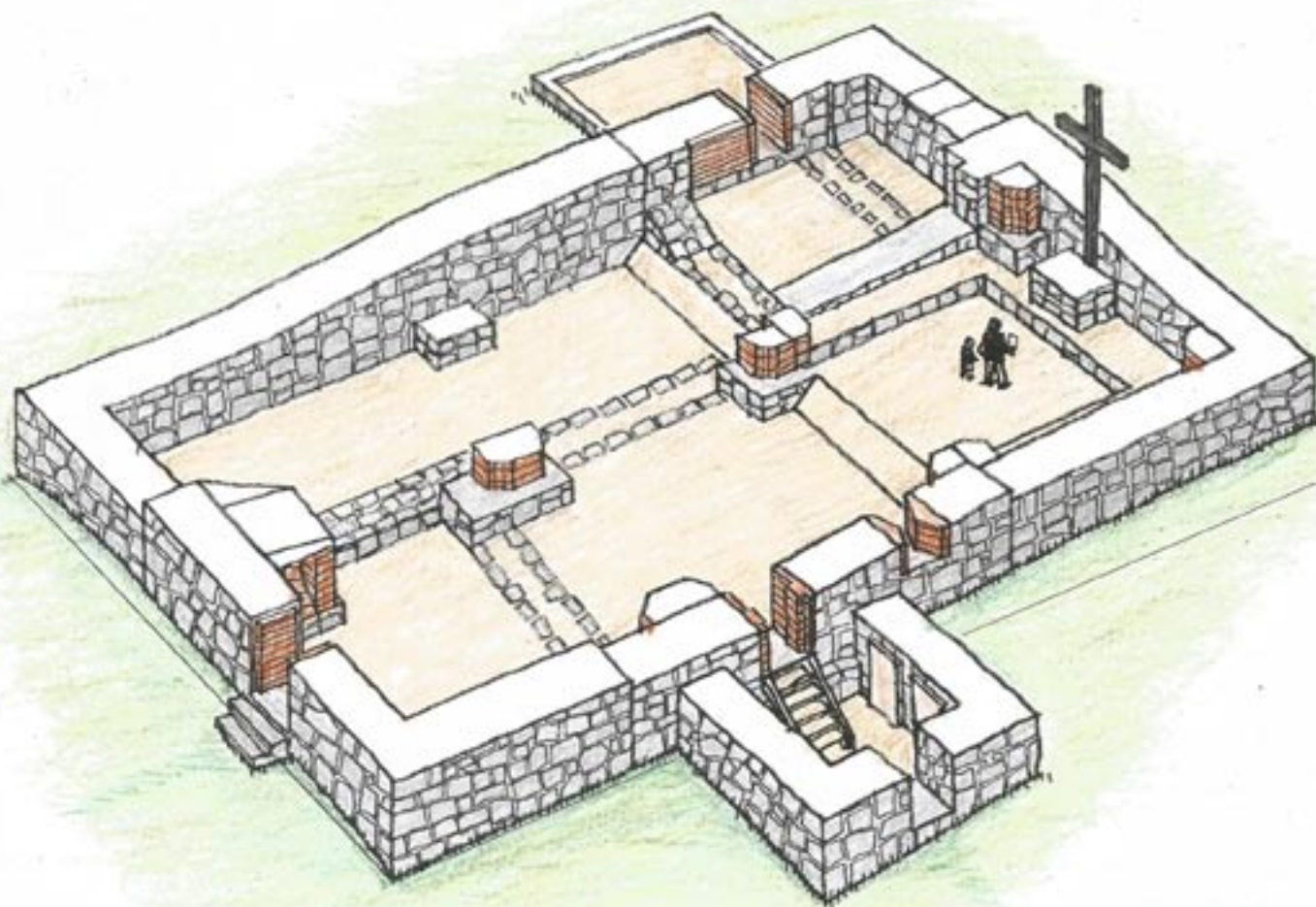
Så här ser kyrkplatsen ut på den äldsta kartan. Här ligger den gamla kyrkan omgiven av sin bogårdsmur. Den smala landsvägen slingrar sig runt kullen. Prästbordets åkertegar ligger runt om och på andra sidan vägen ligger prästgården och troligen en klockstapel.

Nordingrå kyrkplats år 1908

Så här ser det ut på en karta från 1908. Den nya kyrkan är byggd och den omges av en mängd kyrkstallar, som mest 70 stycken. Vägen har breddats, men löper fortfarande som på 1700-talet. Sockenstugan har tillkommit invid landsvägen. Den gamla kyrkan är raserad och markeras som en jordvall. Lantmätaren har också ritat in en gravkulle invid ruinen.

Gamla kyrkan idag

Så här ser den gamla kyrkoruinen ut idag efter landsantikvarie Bo Hellmans utgrävning och rekonstruktion 1938-39. Vid utgrävningen gjordes många fynd, bl a 280 skelett, 837 mynt från 1300-1800-tal, radbandspärlor, blosshållare och krucifix. Mynten hjälper till att datera byggnaden. Så sent som för några år sedan gjordes en upptäckt på Hembygdsgården av en mängd mynt som blivit kvar från utgrävningen.

I nya kyrkan finns en mängd tillvaratagna inventarier från den gamla kyrkan, bl a resterna av en dopfunt av sten, en predikstol från 1700-talet, flera medeltida träskulpturer, en brudbänk, en offerstock och det magnifika altarskåpet från 1500-talet.

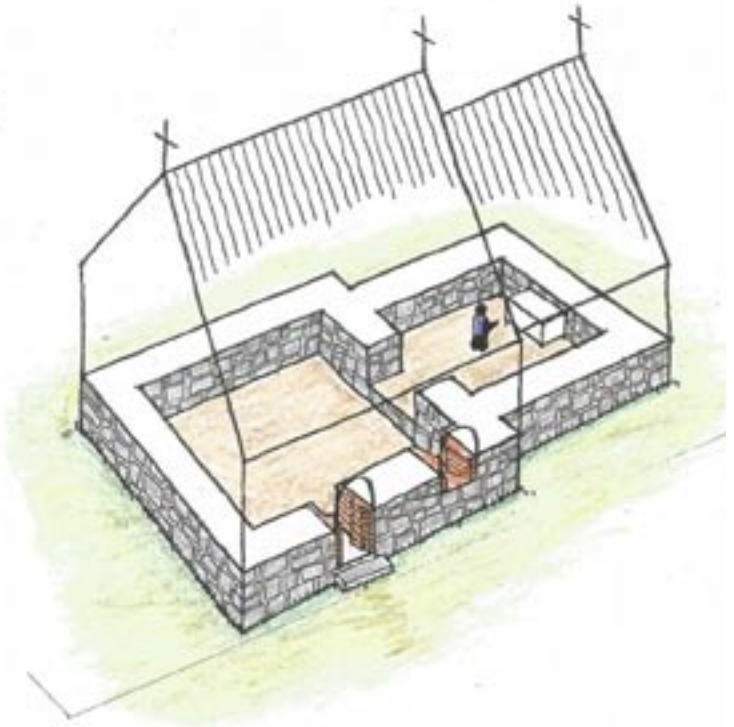
I vapenhuset är uppställda sju gravhällar från präster som begravts under kyrkgolvet under 1600- och 1700-talen. Speciellt vacker är hällen över prosten Nicolaus Bozaeus och hans hustru Christina Christiansdotter. Tyvärr är de flesta hällarna sönderslagna efter taksraset på 1700-talet.

Med utgångspunkt från den här byggnadsplanen och Bo Hellmans rekonstruktion ska vi göra en resa i tiden och följa kyrkans långa och märkliga byggnadshistoria. Årtalen och detaljerna är förstuds i mångt och mycket gissningar.

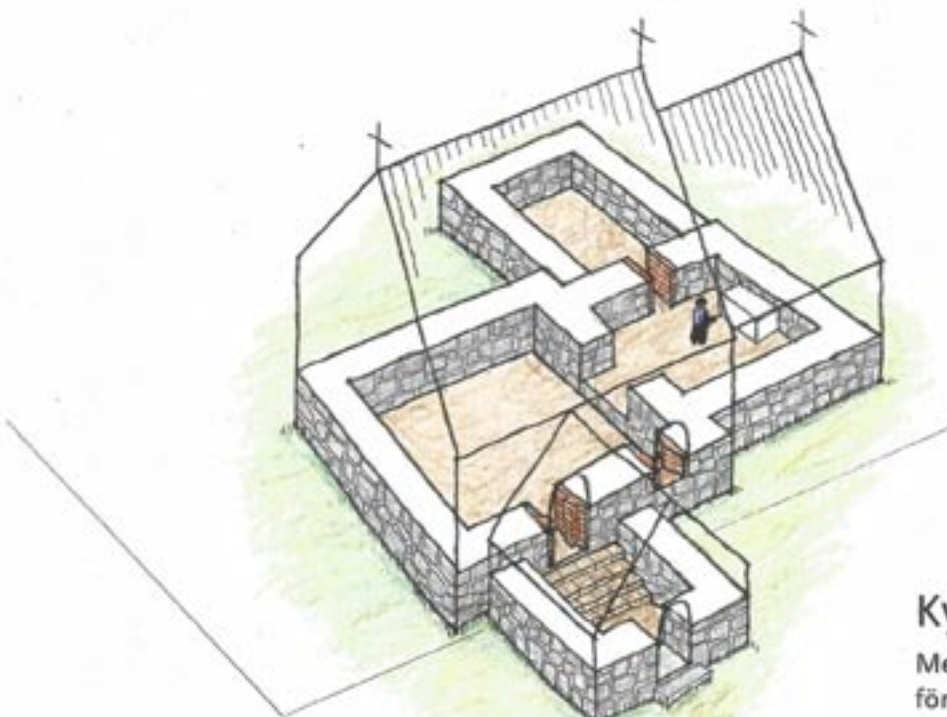
Kyrkan år 1050

En tänkbar första kyrka. En liten stavkyrka för vikingahövdingens familj och hans lilla församling, byggd på den tidigare hedniska kultplatsen. Bakom koret står det gamla kult-trädet. En rekonstruerad stavkyrka finns att se på Mannaminne.

Kyrkan år 1200

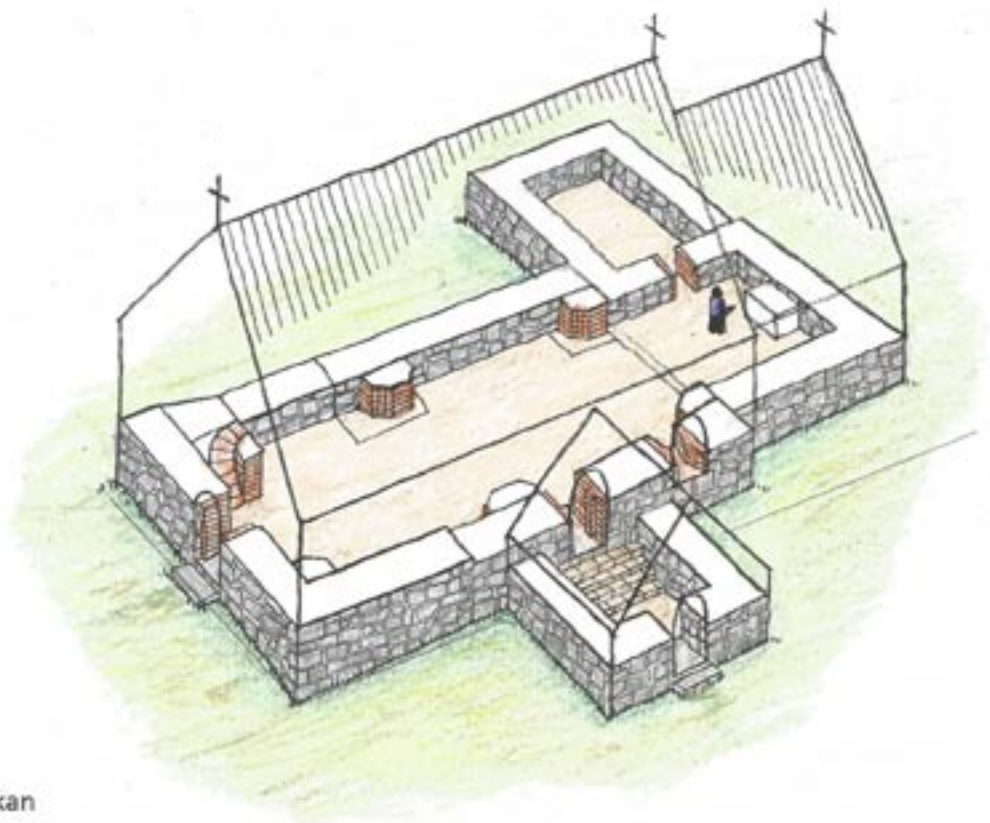
När kristendomen blev allmän ålades allmogen att bygga kyrkor av sten på bygdens gamla mötesplats. Kyrkorna hade alla samma utseende, ett litet, mörkt och kallt långhus för den stående församlingen och ett smalt, avskilt kor, där prästen höll mässan på latin.

Kyrkan år 1300

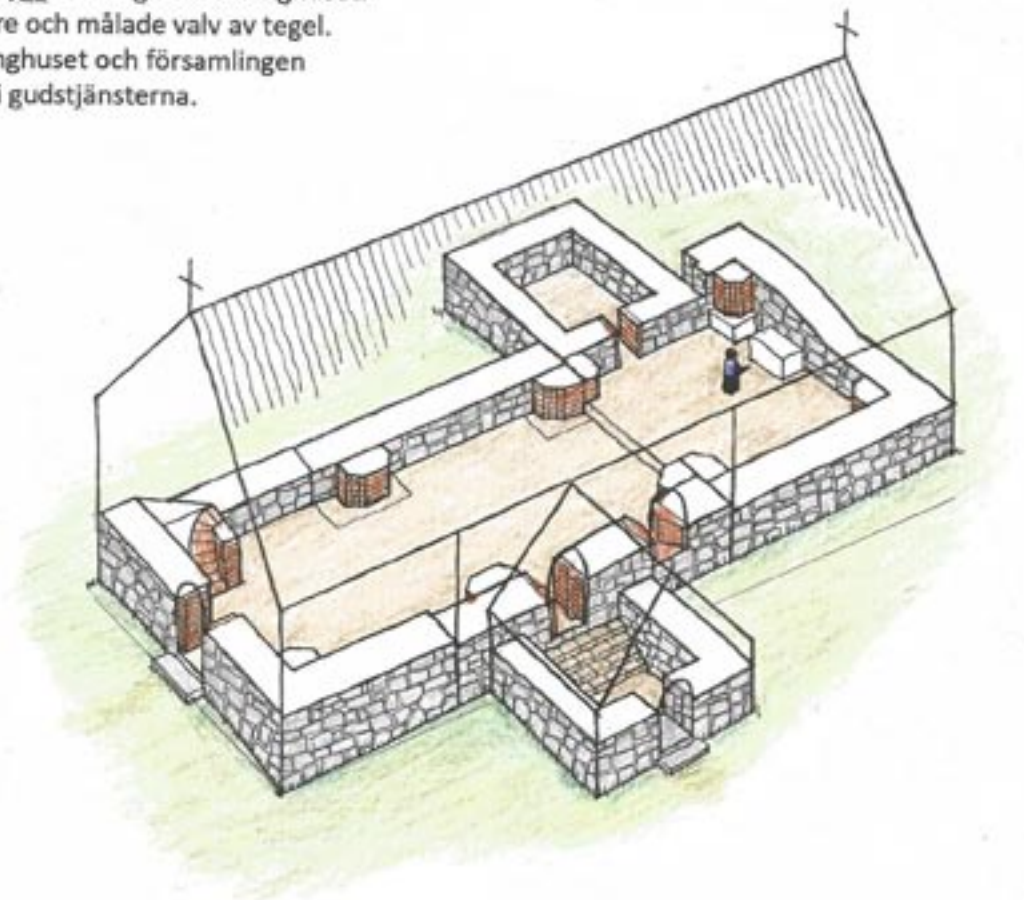
Med tiden byggdes en sakristia för prästens och kyrkans utstyrsel och ett vapenhus att lägga vapnen i.

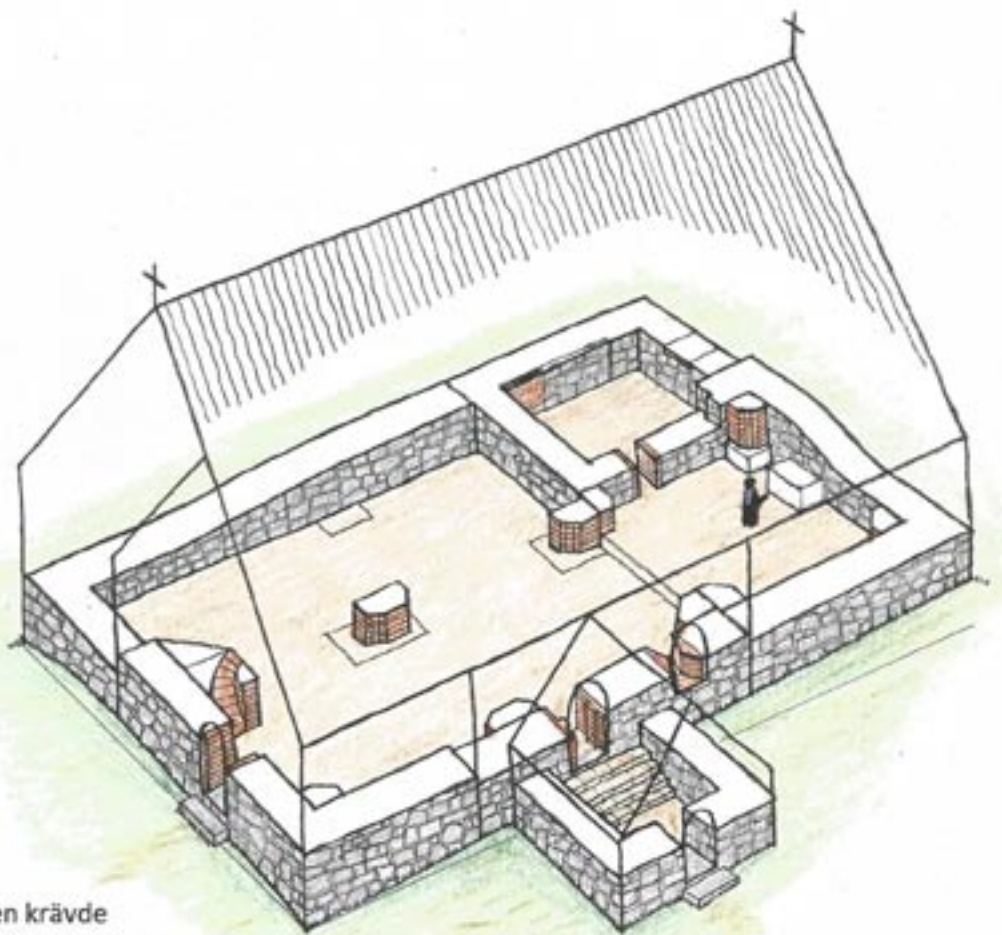
Kyrkan år 1350

Församlingen växte och kyrkan måste göras större. Långhuset förlängdes mot väster och fick en ny ingång. En läktare med trappa byggdes längst bak i långhuset. Samtidigt byggdes pelare och målade valv av tegel. Koret öppnades mot långhuset och församlingen kunde mer aktivt delta i gudstjänsterna.

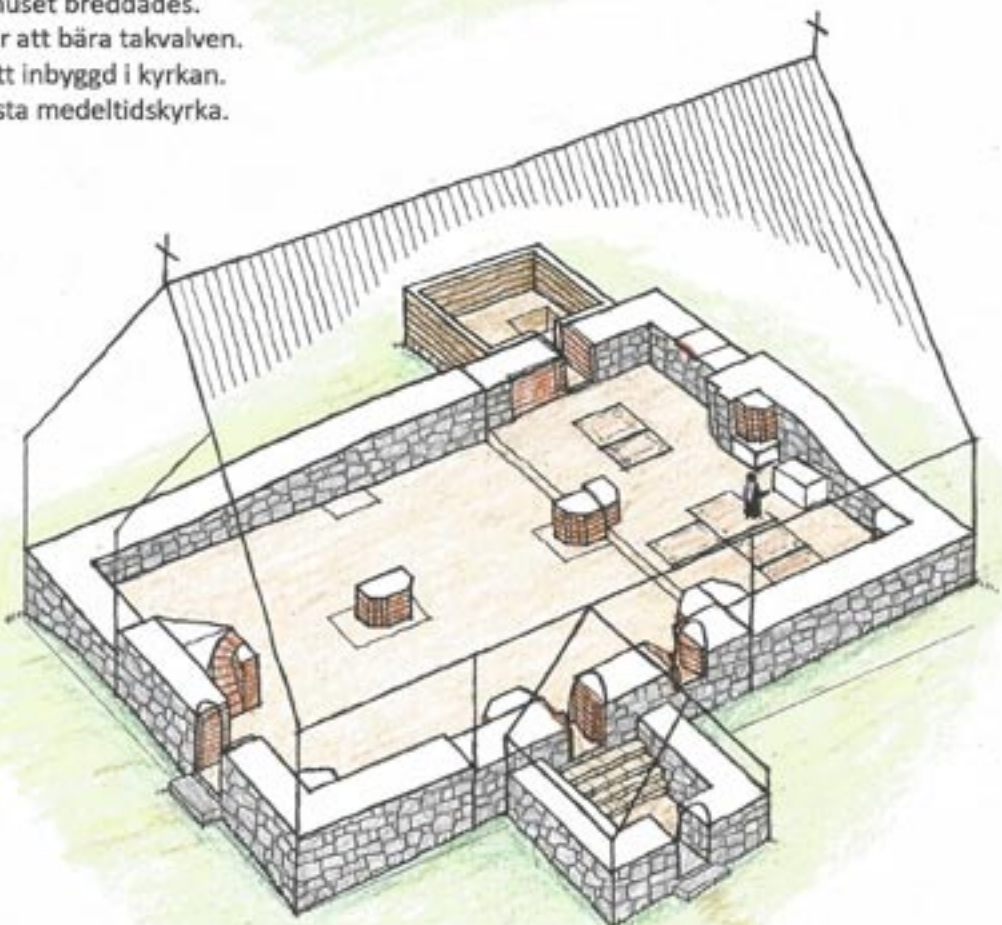
Kyrkan år 1400

Dags för nästa ombyggnad. Koret breddades till samma bredd som långhuset och försågs också med pelare och valv av tegel. Sakristian blev därför lite mindre.

Kyrkan år 1450

Den allt större församlingen krävde ytterligare utbyggnad. Den gamla ytterväggen revs och hela långhuset breddades. Bara tegelpelarna blev kvar att bära takvalven. Sakristian blev på detta sätt inbyggd i kyrkan. Nu var den Norrlands största medeltidskyrka.

Kyrkan år 1680

Den sista ombyggnaden var att den gamla sakristian revs och utrymmet infogades i kyrksalen. En ny sakristia av trä byggdes utanför norra långväggen. Men nu var byggnadskonstruktionen ansträngd till bristningsgränsen. I slutet av 1700-talet störtade ett takvalv ned, vilket medförde bygget av en helt ny kyrka år 1818.